

"החזרה לביה"ס - ההיבט הרגשי"

המסמך שלפניכם כולל התייחסויות והמלצות לסוגיות מרכזיות, שאנו מעריכים שיעסיקו את הצוות החינוכי בביה"ס לאור המציאות החדשה על אתגריה המרובים:

- כיצד בונים מחדש את המסגרת?
- כיצד מהדקים את הברית בין המורים?
- אלו מבנים ארגוניים חדשים כדאי להקים?
- המלצות למפגש ראשון עם התלמידים ולהכנת אמנה כיתתית מעודכנת.
- מערכי שיעור לעידוד ערכות ועזרה הדדית.

לאחר תקופה ארוכה של הסגרות והשמרות- אנו חוזרים למסגרת הלימודית כשלצד השמחה על החזרה לשגרה ולמפגש בין אישי עם חברים לעבודה וללימודים קיימים חששות רבים, אילוצים ותנאי איסור וריחוק. כל אלו ייצרו אצל המורים כמו גם אצל התלמידים מנעד של רגשות, שחשוב יהיה לתת להן מקום בשיח, שיתקיים בביה"ס, ולהיערך למתן מענים מול קשיים שיועלו.

צוות הניהול יחד עם הצוות היעוצי - ידאג לנהל שיח "מה נשמע" עם כלל המורים ולהנחות אותם לקיים שיחות שכאלו עם כלל התלמידים. אנו יוצאים מההנחה, שהתקיימה תקשורת קבועה ברוח זו עם המורים והתלמידים במהלך הלמידה מרחוק, אולם עתה זו הזדמנות לחזור ולקיים שיחה שכזו, תוך התייחסות לאיתור מורים ותלמידים, שנחשפו לאתגרים ומצוקות שלהם או של בני משפחתם כמו: מחלות, פציעות, קשיים כלכליים, פרידות. במקביל, לאתר את המורים והתלמידים, שגילו חוסן בזמן המשבר, ויכולים להוות עוגנים לסיוע לזקוקים לכך.

אנו צופים כי השיבה לביה"ס תציף בעקבותיה צרכים רגשיים רבים – כדי לסייע לצוות היעוצי מומלץ לבנות **"צוותים תומכים אלטרנטיביים"**, שיורכבו מאותם מורים ותלמידים, שגילו חוסן וכן מגורמים נוספים בקהילה, שיכולים ומעוניינים לסייע למשל: עמותות וארגונים, שעובדים עם ביה"ס; מורים שפרשו ומעוניינים לסייע מרחוק; בוגרי בית ספר, ששומרים על קשר; מדריכים בוגרים בתנועות הנוער וכו'.

מצורף - מודלים לקיום שיחת "מה נשמע" - והמלצות לחזרה לשגרה ב- 10 צעדים.

<https://ortov.ort.org.il/model-ma-nishma/>

סוגיה חדשה, שאנו מעריכים שתופיע ותיצור אדוות רבות של קשיים ואי נחת היא **סוגיית המורים שלא חוזרים לביה"ס מטעמים שונים** (בריאות, ילדים קטנים בבית). יש לצפות גם כאן למנעד של רגשות מצד הצוות החינוכי, שכן חוזר לביה"ס. חשוב שהצוות הניהולי ייתן על כך את הדעת וינהל את הדברים באופן, שימנע משבר חברתי בחדר המורים.

המלצתנו העיקרית היא להתייחס לנושא בכובד ראש, לקיים עם כל אחד מהמורים שיחה, שבוחנת לעומקם של דברים את הסיבות לכך שאינו יכול לחזור בשלב זה לביה"ס, ואת הדרכים בהם יוכל לפעול באופן מיטבי, שיפצה על היעדרותו הפיזית ויתמוך במורים, שנמצאים בביה"ס. מול המורים, שעלולים לעלות טענות על עומס וצורך לחפות על חבריהם הנעדרים - יציג צוות הניהול תשובות ברורות על כך, שהאישור על היעדרות המורים נבחן לעומק ונמצאו ראיות, וכי הם עתידים לפצות על היעדרותם בדרכים שונות, למשל: תמיכה רגשית מרחוק בתלמידים מכיתות שונות;

הכנת חומרי למידה למורים; בדיקת מבחנים ועבודות גם בכיתות בהן הם לא מלמדים, ועוד אופציות שיועלו בהתאם לצרכי השטח.

השלב הבא לאחר בדיקת המצב הרגשי של המורים והתלמידים הוא ההערכות לבנייה מחודשת של המסגרת הכיתתית.

בנייה מחודשת של המסגרת הכיתתית והבית ספרית

החזרה לביה"ס אחרי החופשה הארוכה (למעלה מחודש וחצי) תוליד אצל התלמידים שמחה על החזרה לשגרה, אולם לצידה ניתן לצפות לקשיי הסתגלות לא פשוטים הן לתרבות החדשה של ריחוק והיגיינה והן למציאות של חזרה למסגרת נוקשה ותובענית אחרי ימים ארוכים של העדר מסגרת בבית (גם אם חלק מתלמידנו יצאו לעבוד- הרי המסגרת הבית ספרית על תביעותיה וההקשרים שהיא מעוררת אצל חלקם- נראו רחוקות מאד).

גיל ההתבגרות טומן בחובו את ההתנגדות לעולם המבוגרים ותביעותיו - החזרה לאחר פסק זמן ארוך כל כך, שבו הרבה מאד מערכות נטרפו (כולל מקרים רבים של קשיים כלכליים שהתלמידים חווים ושומעים בבתייהם) עלולה להוות קרקע פורייה לבחינת גבולות מחודשת למשל, גילויי התנגדות, אי ציות, חוצפה וכו'.

כדי להתמודד עם האתגרים המורכבים, שמצפים לצוות החינוכי, מומלץ להיערך בתתי צוותים, שיתארגנו לתמיכה הדדית באתגרים לימודיים והתנהגותיים שעלולים להתרחש. המערך הבית ספרי יותאם למתן מענים ארגוניים בנוסח: הצמדת מענה רגשי לתלמידים מאותרים; תורנות מורים במסדרונות; כניסה משותפת לכיתות.

ראו דוגמאות נוספות במאמרים המצורפים, שעוסקים בעקרונות "הסמכות החדשה" / בברית

בין המורים ו"הסמכות הדיאלוגית". <https://ortov.ort.org.il/hasmhot-hachdasha/>

חשוב שהצוות החינוכי יערך לחזרה גם מההיבט של בנייה מחודשת של המסגרת הכיתתית והבית ספרית. יש צורך לחדד את כללי ההתנהגות הבסיסיים: שיח מכבד/ ניהול השיעור באחריות המורה/ כניסה במועד לשיעור/ דיבור על פי סדר- הצבעה/ תלבושת בית ספר. זאת בנוסף כמובן לכללים החדשים של ריחוק והיגיינה.

לעיסוק בהשבת המסגרת הכיתתית והבית ספרית יהיה צורך לפנות זמן בתוך המערכת ולחזור ולעסוק בכך במהלך הימים הראשונים. חשוב שהתלמידים יוזמנו להיות שותפים בדיון ובהבניה של המסגרת. מומלץ במיוחד לכנס את מועצת התלמידים או נציגות אחרת לפני החזרה של כלל התלמידים ולגבש איתם את אמנת השיבה לביה"ס, שתהווה אח"כ בסיס לכלל התלמידים. כשיוצגו הכללים של החזרה לשגרה כולל נושא הריחוק וההיגיינה- מומלץ לעשות זאת בצורה משתפת, תוך דיון והסבר.

מצורפות מספר הצעות למתודות לבניית אמנה כיתתית.

<https://ortov.ort.org.il/metodot-amana-backtoscholl/>

במקביל, הצוות החינוכי צריך לגלות גמישות ורגישות: ליצור מראש פרקי זמן לאורור רגשי ולהפגה, לשלב במהלך השיעור מקום לשיח, חשיבה משותפת על המציאות החדשה וניסיון ליצר אוירה של פתיחות ותמיכה הדדית.

יש כאן הזדמנות להתחלה מחודשת: המורים יכולים לפנות באופן אישי לתלמידים, שהיו עימם קשיים בעבר ולהזמין לפתוח דף חדש. כדאי גם לדבר בכיתה על ההזדמנויות שיצר הפסק זמן, שאפשר לכולנו לחזור חדורי מטרה ונחשבים לעמוד במשימות. בכלל הנושא של "מנטרות מנצחות" עשוי להיות חשוב ורותם. **מצורפות הצעות לפעילות הפגה.**

<https://ortov.ort.org.il/peilutafagatit/>

נושא **הערבות ההדדית**, שאפיין כל כך את התקופה האחרונה ואפשר את ההתמודדות הלאומית עם המגיפה- יכול להוות מוטיב שילווה את השיבה לבית"ס. מומלץ לעודד את התלמידים לספר על גילויי ערבות הדדית, שנתקלו בהם, ומיד לחשוב כיצד אנחנו משתמשים בכך לבנות אוירה שכזאת בכיתה ובבית"ס.

מצורף מערך שיעור בנושא הערבות ההדדית. <https://ortov.ort.org.il/arvut-hadadit/>

החזרה לבית"ס- כללי אצבע

הערכות הצוות החינוכי

- הצוות הניהולי מקיים שיחות כלליות עם הצוות החינוכי (מורים ועובדים) להסביר את המצב כרגע ואת ההנחיות החדשות. איגרת ברוח הדברים נשלחת להורי התלמידים.
- הצוות הניהולי מקיים שיחות אישיות עם המורים ומנחה אותם לקיים שיחות כאלו עם התלמידים. יעד מרכזי של שיחות אלו הינו איתור מעגלי פגיעה וחוסן.
- מקימים "צוותי תמיכה אלטרנטיביים" מתוך צוות המורים וגורמים נוספים, שיסייעו לצוות הייעוצי לתת מענים לבעיות רגשיות וקשיים שונים (נעזרים בעוגני החוסן שאותרו בשיחות).
- הצוות הניהולי רותם את ועד ההורים לסיוע מול ההורים.
- הצוות הניהולי פועל לשמור על ערבות ועזרה הדדית בתוך הצוות החינוכי גם במצב בו חלק מהמורים לא יחזור ללמד באופן פיסי.
- הצוות החינוכי נערך לכך שהחזרת השגרה הלימודית תהיה מורכבת ובונה לעצמו אסטרטגיות להתמודדות: בעלי תפקידים/משימה המיוחדים לתקופה זו, תרחישים אפשריים, טיפול בנקודות תורפה אפשריות.

- הצוות החינוכי יפרסם בתחילת כל יום לימודים סדר יום מעודכן כולל זמן הפוגה וייצמד אליו ככל הניתן כדי ליצור תחושה של שיגרה.
- הצוות החינוכי יקיים סיכום יום בסיום יום הלימודים כדי להפיק לקחים ולפתור בעיות.

בנייה מחודשת של המסגרת הכיתתית

- מגבשים תתי צוותים מתוך הצוות החינוכי, שילוו את מחנך הכיתה, ואמורים לסייע בפתרון בעיות רגשיות ובעיות משמעת שעשויות להתעורר.
- מקדישים זמן לניסוח אמנה כיתתית ובית ספרית, שכוללת גם כללי התנהגות בסיסיים וגם את כללי הריחוק וההיגיינה החדשים.
- האמנה נבנית במשותף עם התלמידים- מומלץ לכנס מנהיגות בית ספרית לצד שיבת כלל התלמידים ובמקביל.
- מגלים גמישות ורגישות- מפנים זמן לאוורור רגשי והפגה גם לתלמידים וגם לצוות המורים.
- מטפחים אוירה של ערבות ועזרה הדדית בתוך חברת התלמידים. מאתרים תלמידים שמתקשים להשתלב או נעדרים בקביעות ומגייסים מורים ותלמידים לקרבם ולהחזירם למסלול הלימודי.
- מגייסים את מירב התלמידים לתפקידים שונים בשמירה על כללי ההתנהגות ובסיוע לחבריהם.
- הצוות החינוכי דואג לפרסום אירועי חוסן או סיוע לקהילה, המעוררים השראה, ומהווים אפשרות לעשייה חברתית במקביל ללימודים.